"Ixe-Ajukija"

7/4/61

XV

Published in the Christian Democrat.

3/6/61.

REDIFFUSION (MALTA) LTD.

P. O. BOX 82

REDIFFUSION HOUSE
ST. LUKE'S ROAD
GWARDAMANĠA

14. 11. 61.

Is-Xjuhija.

Dear Sir / ~~Madam,~~

Voucher No. 17704 of 14. 11. 61. Value £ 1 : – : –

Please note that payment of £ 1. — is due to you, and may be collected on any working day during office hours at our Accounts Office, at the above address. This amount is due to you in respect of Gobra Letteraja 96

It would be extremely helpful if you would kindly collect the above payment within 30 days from the above date.

Please produce the enclosed voucher when claiming payment.

Yours faithfully,
REDIFFUSION (MALTA) LTD.,

Administration Manager,
Programme Department

Encl.

C. Attard, Esq.

REDIFFUSION

(A SUBSIDIARY COMPANY OF BROADCAST RELAY SERVICE (OVERSEAS) LIMITED)

CABLES: REDIFFUSION-MALTA
TELEPHONES: CENTRAL 25051 (10 LINES)

P. O. BOX 82

REDIFFUSION (MALTA) LTD
GWARDAMANĠA
MALTA G.C.

OUR REF. JA/JG/47/G.1.
YOUR REF.

2nd November, 1961.

Dear Sir,

We have pleasure in advising you that your work entitled ....IX-XJUHIJA.............................. has been selected for inclusion in programme No.96....... of our Literary series, Gabr Letterarja.

This will be recorded in our studios at 5x00xxxxxxxx ...6.30.p.m..on.Monday.6th.November,.1961... and we would like you to attend at this time.

The fee payable for this contribution will be according to our current tariff, which may be reviewed at this office.

Would you kindly advise us immediately or phone Prof. J. Aquilina, if you are unable to attend. Please do not take your script away, but leave it with the undersigned.

Yours faithfully,

C. Attard, Esq.,
22, Prince Albert Str.,
Sliema.

Professor J. Aquilina,
Programme Department.

22, Prince Albert Street,
Sliema.
7th April, 1961.

The Secretary to the
Literary Editor,
Rediffusion House,
Guardamangia.

Dear Miss Grech,

I am encosing another short story, "Ix-Xjuhija", for inclusion in the "Gabra Letterarja" programme.

I take the opportunity to declare that the abovementioned stroy is an original one and is not an adaptation or a translation.

With thanks,

Yours faithfully,

Charles Attard.

REDIFFUSION

(A SUBSIDIARY COMPANY OF BROADCAST RELAY SERVICE (OVERSEAS) LIMITED)

CABLES: REDIFFUSION-MALTA
TELEPHONES: CENTRAL 5051 (10 LINES)

P. O. BOX 82

REDIFFUSION (MALTA) LTD
GWARDAMANĠA
MALTA G.C.

OUR REF. HB/JG/47/A.2.
YOUR REF.

10th April, 1961.

IX-XJUHIJA.

Dear Sir,

This is to inform you that your has reached our office and is being dealt with.

Yours faithfully,
REDIFFUSION (MALTA) LTD.,

Literary Editor,
Programme Department.

C. Attard, Esq.,
22, Prince Albert Str.,
Sliema.

"IX-XJUHIJA"

Novella ta'

Charles Attard.

Ghajjien mill-hidma tal-gurnata, wasalt id-dar biex niehu kikkra te". Is-soltu, wara li nistrieh ftit, immur naghmel passejn u niltaqa' ma' xi zewgt ihbieb, f'xi kafe' jew f'xi kazin. F'dik il-lejla, hassejtni ghajjien aktar mis-soltu, bqadt ktieb mill-librerija u mort intfajt fuq pultruna, naqra. Ghajnejja malajr tqalu u fi ftit minuti, ghajni marret bija u ntlieft f'nasgha helwa.

Ma kienx soltu tieghi li norqod f'dak il-hin; bilfors li ma hassejtnix niflah, tant li kif irqadt, bdejt nohlom u l-holma li hlomt, sgur li ma ninsigha qatt.

F'salt wiehed, sibt ruhi bil-qieghda fuq pultruna, quddiem mera tal-persuna u mbazza, kont qieghed nosserva lili nnifsi. F'ghajnejja rajt harsa li qatt ma kont rajtha qabel. Kienet harsa ghajjiena, mxejna u miksura. Wicci kien jidher imkemmex u snieni, hafna minnhom, kienu nieqsa. Irgajt harist aktar fitt lejn dik il-mera biex nara kontx rajt sewwa. Ma kontx sejjer inqarraq. Iz-zghuzija kienet tbeghdet minni ghal kollox. Xuxti, ma kenitx aktar sewda, kienet saret griza u l-vini ta' idejja, dehru mqabbzin 'l barra. Ittantajt nqum minn fuq dik il-pultruna biex nahrab minn dik il-mera, imma, ma flahtx. Riglejja kienu mreghda, tant li rgajt uqajt bil-qieghda fejn kont. F'dak il-waqt, dahqa li trezzah, dahqa kiefra, smajtha tidwi ma' widnejja. Harist madwari u ftit il-boghod minni, ilmaht mara, xieha ghakka, b'bastun f'idha.

"Ghalxejn tibza," qaltli dik ix-xiha, dahqana. "Iz-zghuzija, ghalik, bla ma ntbaht, saret haga ta' l-imghoddi. Trid jew ma trix, ikollok tithadda max-xjuhija." U ma' dawn il-kelmiet, b'dahqa ohra fuq fommha, eghbet minn quddiemi.

Hassejtni imwerwer u mkexkex. Bqajt imsammar ma' dik il-pultruna, bla ma nista' nitharrek, mohhi jewden b'dak li qaltli dik ix-xiha, imbaghad, qajl, qajl, ftakt dak il-ktieb li kelli f'hogri biex nibda naqra, imma quddiem ghajnejja ma rajtx hlief cpar u tizliq u ghalhekk, irgajt ghalaqtu u bqajt hemm b'ghajnejja maghluqin, nahseb fl-imghoddi.

Issoltu, kont naqra fit-tul, issa rajt li ma baqaghlix sabar; ghajnejja tqalu u hassejt li hija haga diffiċli li naqbad ktieb u naqra sa tmiemu.

F'dik il-holma, rajtni inqum bi tbatija, indur mal-kamra, biex bhallikieku naljena rasi u waqt li kont wieqaf, hemm, f'nofs il-kamra, ghajnejja marru fuq tlit kwadri. Kienu r-ritratti ta' marti u zewg uliedi. Illum, dawn, hallewni. Marti mietet zmien ilu, u wliedi, izzewwgu t-tnejn. Hawn, ftakart f'dak iz-zmien meta kont imdawwar bihom; meta ma kien jonqosni xejn. Issa, li kbirt, li xjaht sewwa u sahhti xxejnet; meta ghandi bzonn min ighini aktar minn qabel, issa, sibt ruhi wahdi. Dinja kiefra! Dinja qarrieqa!

U hawn, f'lehha, feġġet quddiemi mill-ġdid iż-żgħużija. Dak iż-żmien meta kont għadni f'saħħti, mimli ħeġġa u nerġija. Żmien bla waqt, deher quddiemi, ix-xalar, il-blugħa, l-imħabba, dak kollu li f'żagħżiti kien qiegħed jagħmel minni raġel ħieni u cajtier. Imbagħad, tfaccat quddiemi l-familja. Ftakart meta jien kont il-kap; meta kelmti kienet kmand u joqgħod għaliha kulħadd. Marti ma kienet tagħmel xejn jekk qabel ma kenitx tieħu l-parir tiegħi. 'F'dik il-ħolma rajt li kelmti m'għadx għandha siwi, anzi jekk ninsisti, rajt li wliedi qegħdin jiżżġffjettaw bija, bħallikieku moħħi m'għadux jirraġuna bħal dari.

Mitluf f'dak in-ngħas, rajt li għalija, kollox kien inbidel. Jekk dari, meta kont nasal id-dar, wara l-jum tax-xogħol, kont immur nintafa' fuq l-iskrivanija, nikteb xi dramm jew xi novella, issa, meta naqbad il-lapis, idi tibda titriegħed, għajnejja jibdew idemmgħu, sakemm kontra qalbi ikolli nerħi kollox u mmur nintasab f'xi rokna naħseb fil-jiem imgħoddija.

"X'qiegħed nagħmel fid-dinja," smajtni ngħid f'dik il-ħolma. Liema hu l-għan tiegħi fil-ħajja? Dawn iż-żewġ mistoqsijiet smajtni nagħmilhom lili nnifsi ta' sikwiet, imbagħad, bħal wieħed li ħadt deciżjoni, għedt bejni u bejn ruħi: "Jinħtieġ li nagħmel il-wisgħa 'l ħaddieħor. Ħajti ma baqagħlha ebda siwi. Il-lum, sirt ħaġa żejda m qiegħed infixkel 'l dawk ta' warajja."

U aktar ma bdejt nirrifletti, aktar bdejt nara l-qagħda tiegħi cara. "X'qiegħed nagħmel fid-dinja? Għajnejja marru; moħħi m'għadux jerfa', imħabbti mietet u qalbi birdet. Quddiemi, nilmaħ, x'nilmaħ, kollu narah żejjed. Xejn m'għadu jħennini. Ħbiebi, xjieħu bħali u bħalħ jinsabu mxekkla mix-xjuħija. Dawk il-kotba ta' dari, li kienu tant egħżież għalija, il-lum, meta nħares lejhom, jaqbadni l-biki għaliex ma nistax naqrhom. Dawk il-manuskritti li ktiebt b'tant ħerqa u ħeġġa, il-lum, nista' ngawdihom biss billi inħares lejhom,mitluq n fuq xkaffa, miksija bit-trab, jistennew par għajnejn oħra,ta' xi persuna li tħobb taqra xogħol tejatrali, par għajnejn oħra aktar b'saħħithom minn tiegħi.

"X'qiegħed nagħmel f'did-dinja? X'għan baqagħli fil-ħajja? Marti ħallietni, ninsab waħdi, mitni taħt it-toqol tas-snin..." Hawn dehrli li smajt leħen jirrbombja f'widnejja; mhux leħen xwejjaħ bħal dak li smajt qabel, imma leħen ta' wieħed żagħżugħ; leħen ħlejju li jħennik:

"M'għandux jisgħobbik li għadda iż-żmien minn fuqek. Il-Mulej qiegħed jagħtik l-għomor biex tħejji ruħek għal dik il-ħajja li ma tintemm qatt. Ħejji ruħek sakemm għandek iż-żmien, għaliex ftit ieħor u ma tkux iżjed."

Ma dawn il-kelmiet, stembaħt minn dik in-nagħsa li kont fiha. Bdejt inħares madwari biex nara fejn kont. Intbaħt li kont qiegħed noħlom u għalhekk, wiċċi ħa l-lewn u ħassejtni nimtela bin-nifs.

F'dik il-holma rajt xjuhiti. Rajt fiex nista' nsib ruhi u ghalhekk, ma soghbinix li f'dik il-lejla, bqajt id-dar ghaliex meta ghajni marret bija u bdejt nohlom, rajt il-qerq u l-frugha taddinja. Ċejt f'sensija, biex nghid hekk, ghaliex qabel kont sejjer imq rraq. Iva! Meta stembaht, tkexkixt u bżajt, tant li weghedt lili nnifsi li nibda nghix hajja gdida, hajja ohra li thejjili ttriq li twassalni Hdejh, hdejn il-Mulej.

"Ix-Xjuhija."

Ghajjien mill-hidma tal-jum, wasalt id-dar kien mietu kollha li, ix-xemx, wara li nistrieh ftit, ċemmen naghmel passiġġ u nitlaqa' ma xi żaghżugh-it-tħieb f'xi kafè. F'dik il-lejla, hassejtni ghajjien aktar mis-soltu; ghaddejt minn il-bibien u mort insellem ~~tel~~ fuq pultruna, nagra. Ghajnejja malajr tqalu, fi ftit minuti ghajni marret hija u ntlift f'nasha kelwa.

Ma kienx soltu tieghi li norqod f'dak il-hin, billi kelli xi tqaġa, tant li kif intlift fin-nghas bdejt noħlom; ħlomt holma li ma ninsiha qatt. F'salt inħud sibt ruhi bilqeghda fuq pultruna, quddiem mera tal-persuna. Imħażżġa, kont qieghed nosserva lili nnifsi f'dik il-mera. F'ghajnejja rajt harsa li qatt ma kont rajtha qabel; kienet harsa ghajjiena, imċajpra u mikxuxa; wiċċi kien jidher imkemmex, u xaghri, hafna minnhom kienu nieqsa. Tgħajt tfajt harsti fuq il-mera u minnufih intbaht li ż-żoghżija kienet tbeghdet minni ghal kollox; Kontrajt swiwa. xaghri ma kienux iżjed sewdienja, sar griża, kważi bajdanija; ~~lilejja~~ Il-wiċċ, l'idejja dehru mgħalbżin il-barra. ~~riġlejja bdew jitlagħlu~~ Ittantajt niqum ~~fuq~~ minn fuq dik il-pultruna, bdejt nitbaħ ~~dik~~ minn dik il-mera, imma ma flaħtx; riġlejja kienu mreghda, tant li rġajt wagajt bilqeghda fejn kont. F'daqqa il-hin, f'~~widnejja~~[illegible], dalliga kiesha u kiefra smajtha tidħol f'widnejja. Haist madwari u ftit il-boghod minni lmaħt

mara, sseha għakka, b'bastun f'ida.
"Phalsceja Tilja" qaltli dik is-sieħa b'leħen
'fqat, bil kemm, kemm jiftiehem... Iz-zghożija,
għidlih, sant taqa lil l-ingħoddi... Issa jien
ma nista, inħallok tħaddan miegħek is-sejħija.
Ma dawn il-kelmiet, dalqa ohra, ix-xejjoża
egħlbet minn quddiemi fil dik is-sieħa.

Hassejtni nekexkex u nwerwer; bqajt
insammar hemm, bla ma nil-ħarrek, mohhi
jordom b'dak li smajt f'dik il-, imbagħad,
bil-mod, il-mod, għamilt hilti, qomt u
ersaqt lejn il-libreija li kienet miżgħuda
bil-kotba. Meddejt idi kien nieħu ktieb,
imma hassejtni għajjien wisq u għalhekk
ersajt ~~lo~~ lura ~~għal dik il-poltruna~~ u mill-
ġdid intfajt fuq dik il-poltruna, kontieni,
nwiden wahdi fuq l-ingħoddi.
"Kemm ninteqq, nagra w'ehed minnhom."
għidt lejn u lejn nifsi. Imħoss li nigħandi
sabar; nibda kien nagra, imma għajnejja
jitqalu u bla m'irrid iħalli nerħi l-ktieb
minn idi.

F'dik il-ħolma, rajtni nqum, indur ma'
dik il-kamra, kien tħallikieku ~~ntajjar~~ nakenа
rasi. Għajnejja marru fuq ktieb swadni li
kien hemm imdendla mal-ħajt. Kienu
r-ritratti ta' marti u żewġ uliedi. Il-
lum, dawn kollhom; Marti kienet mietet
u uliedi żżewġu l-bieħ, u hawn
f'kamart mela bint imdawwar biehom; ~~f'kamart~~
mela ma kien jongosni xejn. Il-lum,
li kbirt u saħħti naqset; mela għand-
bżonn minn ighenni. sibt ruħi waħdi.
"Dinja kiefra! Dinja qarrieqa!"

u hawn mill-ġdid, jeġġiet quddiemi, bi sbuħitha kollha, iż-żgħożija ... dak iż-żmien meta kont għadni żgħażugħ, f'saħħti, kolni ħeġġa u enerġija. Tfeġġ quddiemi ix-xalar, il-blegħa, l-imħabba dak kollu li f'dak iż-żmien kien qiegħed jagħmel minni raġel kieni u ċajtier. Imbagħad dehret quddiemi l-familja. Ifakkarni meta kont għadni fl-aħjar tiegħi, jien, kont kollox fid-dar. Marti ma kienitx tasal tagħmel xejn jekk qabel ma titlobx il-parir tiegħi. Il-kelma tiegħi kienet kmand u kulħadd kien obdixxi rasu għaliha. Il-lum qiegħed nara li kelmti m'għadhiex tiswa bħal qabel, nagħżel minn saħħitha għalissa meta nsaħħaq kelmti, u nkredi, bilkemm ma jgħaddewnix biż-żuffjett; donnu li moħħi m'għadux jissaġima bħal qabel.

F'din il-ħolma, sajt li għalija, kollox kien inbidel; xejn ma' baqa' bħal qabel. Saħħa dari, meta kont nasal id-dar, wara il-jum ta' xogħol, kont immur ninfaja ġol skrivanija, nikteb xi drammi jew xi novella, issa, meta naqbad il-lapis, idi titriegħed; għajnejja jibdew idemmgħu, sakemm kontra qalbi, ċċolli, nxejt kollox u mmur ninteffgħa f'soddti, naħseb fil-jiem l-imgħoddija.

"X'qiegħed nagħmel fid-dinja. Xi skop baqagħli fil-ħajja?" Daż-żmien mistoqsijiet ħassejthom qed nagħmilhom lili nnifsi ta' sikwit. "Jidhirli li nagħmel il-wisgħa għal ħaddieħor. Ħajti ma baqagħlha ebda sens; illum, sirt ħaġa żejda u qiegħda infixkel lil dawk ta' warajja. "X'qiegħed nagħmel fid-dinja? Xi skop baqagħli fil-ħajja?" Għajnejja marru, inġiefja

tallumi, mohhi m'għadux jaħsa' bħal qabel;
eintakli millit u qalbi bidlet għal-kollox.
Qaddeini, nilmaħ ~~nara~~, u nilmaħ ~~nara~~, kollox nara ċajjed.
xejn ma jista' jħennieni ~~jagħtini gost~~. Ħabibi, sejħu
bħali, bħali jien sahhu nsellha minn-sejħatija.
Dawk il-ħolba li dan kienu tant eghżież
għalija, illum, nista' nħares lejhom biss.
Il-manuskritti li ktibt fl-imgħoddi b'tant
heġġa u ħerqa, illum qegħdin naraham jaġ
xkaffa, x'aħlaqsi mikula bit-trab, jistennew
għajnejn oħra b'saħħithom aktar minn tiegħi biex jaqraw
dawk il-versi li kienu mnegħura fihom.
X'qegħdin nagħmel fid-dinja? Xi skop baqagħli
fil-ħajja?" Nasti kollieti, minn watli,
minn latt il-logħol tas-sema. U nara
ittamba f'widnejja leħen ieħor... m'hux
leħen sewwajja ikreh bħal dak ta' qabel, imma
leħen żagħżugħ sabiħ u helu: "Jiġifieri il-
Ħallieq li għad għandek l-għomor. Il-Malti
għad jeħtieġ żmien biex tkompli tikteb għal
ħajja li ma tintemm qatt: Hija ikteb sakemm
għad għandek żmien għaliex fit ieħor u il-tir
għal Alla!" U ma dawn il-kelmiet, stembatt
minn-nghasa li kont fiha; bdejt inħares
madwari biex nara fejn kont; intbaht li
kont qed noħlom u għalhekk niċċi ma l-bieb
u ħassejtni mistela bin-nifs.

F'dik il-ħolma rajt sejħatli, rajt
fejn nista' nisb nuħi l-qaddiem u għalhekk
ma sabiex li f'dik il-lejla bqajt id-dar
għaliex f'dik il-ħolma rajt il-qerq u l-fregħa tad-dinja,
qajt f'sensija u wegħedt lili n-nifsi li
intbda ħajja ġdida ħajja oħra... ħajja li tiegħi ~~[illegible]~~ ~~m'hijiex miegħi~~ ~~għal dik~~
il-[illegible] li tassalni Alla... Alla il-Malti.